

Katolicitet och kontinuitet

»EN ENDA, HELIG, KATOLSK och apostolisk» – så beskriver den niceno-konstantinopolitanska trosbekännelsen kyrkan. Katolsk och katolicitet hör till kyrkans självförståelse, och begreppet är därför en nyckelfråga som kyrkan hela tiden måste återkomma till. Samtidigt är begreppet inte alldeles entydigt. Det kan användas som en beskrivning av kyrkans utbredning, hennes universalitet, men kan också syfta på ett slags kvalitetsbestämning, där teologi, sakrament och ordningar kan vara mer eller mindre katolska. Historiskt torde man kunna se en utveckling, där katolicitet i fornkyrkan främst förstods i universella kategorier, medan katolicitet som kvalitetsbestämning snarare är av senare datum.

Denna förändring av förståelsen hänger till dels samman med konfessionernas uppkomst, som i sin tur var ett resultat av reformationen. När västkyrkans enhet gick sönder, samlade sig de olika fraktionerna, stora som små, kring konfessionella dokument som blev bestämmande för respektive samfund/ kyrkas tro och lära. Denna utveckling gäller samtliga kyrkor, också den romersk-katolska. För de evangeliska samfunden startar denna process med *Confessio Augustana (CA)* 1530 och slutar med *Konkordieboken* (tydligast *Konkordieformeln*, som ingår däri)

1580. Vad CA blev för lutheranerna, det blev ställningstagandena i *Confutatio* (Vederläggning) för de romerska katolikerna. Religionsfreden i Augsburg 1555 och senare den Westfaliska freden 1648 bekräftade Europas konfessionella uppdelning – en uppdelning som alltså statsöverhuvudena, inklusive påven och kyrkostaten, var överens om.

Denna historiska utveckling är viktig att känna till, inte minst som dagens romersk-katolska kyrka gör anspråk på att ha genomlevt tidens brytningar utan egentliga förändringar – det som skett är att andra lämnat henne. Uppenbara historiska fakta säger något annat, och 1500-talets slitningar var mer genomgripande än så, ett konstaterande som äger sin riktighet oavsett konfessionernas storlek och styrkeförhållande, då och idag.

Denna förändring blev övertydlig i förståelsen av eukaristin. När denna måltid tidigare både skapade och uttryckte kyrkans enhet, blev nu tillträdet till den ett uttryck för konfessionell till- och samhörighet.

I och med andra Vatikankonciliet förändrades till dels den romersk-katolska konfessionens självbild. Från att tidigare ha gjort anspråk på att vara »kyrkan», den enda, där andra kyrkors sakraments- och ämbetshandlingar konsekvent underkändes, hävdar man idag genom konciliet dekret om kyrkan, *Lumen Gentium*, att förhållandet mellan Kristi kyrka, i meningen hans mystiska kropp, och den synliga, konkreta romersk-katolska kyrkan kan beskrivas med begreppet *subsistit in*, där den romersk-

katolska kyrkan inte »är» kyrkan, men där Kristi kyrkas fullhet »finns» i den romersk-katolska, tydligare än i något annat samfund. Det som sedan reglerar delaktighet i denna gemenskap, det är förhållandet till Petri efterträdare, påven i Rom.

I en ledare i *Signum* (3/2012) hävdas utifrån en sådan självuppfattning därför konsekvent: »Den katolska kyrkan i Sverige har sin konkreta existens i Stockholms katolska stift, i den sakramentala enhet som finns i gemenskapen kring stiftets biskop Anders Arborelius. Man kan inte samtidigt vara med och inte vara med i den gemenskapen».

Drar man ut konsekvenserna av denna skrivning torde slutsatsen bli att, förutom enstaka tillfällen och personer, katolskt kyrkoliv i Sverige upphörde mot slutet av 1500-talet och sedan inte återkom förrän svensk religionsfrihetslagstiftning tillät romersk-katolska kristna att etablera församlingliv och stiftsverksamhet i Sverige. Det är en intressant slutsats, som det krävs ganska mycket övertygelse – och vissa intellektuella skyggglappar – för att hävda.

Under den tidsperiod av påstådd frånvaro av katolskt kyrkoliv – vi talar nu om i alla fall bortåt 300 år – har svenska präster döpt, undervisat, vigat till äktenskap och den sista vilan. De har suttit vid dödsbäddar, och de har delat sina församlingars liv i glädje och sorg. Under denna påstådda frånvaro av katolskt kyrkoliv har en rik andlig diktning uppstått, och en djupsinnig prediko- och

själavårdstradition utbildats, och viktigast av allt, människor, generation efter generation, har genom den helige Andes verk väckts till en levande tro på Kristus. *The proof of the pudding is in the eating!*

Den poäng som unglyrkorörelsen fångslades av, och som senare högkyrkligheten har teologiserat, det är kontinuiteten, eller med andra ord: Svenska kyrkans katolska arv. Den insikt som väckte till förnyelse och arbetsglädje var insikten om och tron på, att den kyrka som var för handen, den befann sig i kontinuitet med S:t Ansgars och den heliga Birgittas kyrka, med Laurentius Petris och Henric Schartaus kyrka. Denna kontinuitet hör man sällan romersk-katolska teologer i Sverige lyfta fram, naturligtvis därför att Stockholms katolska stift saknar en sådan – verksamheten är ett migrationsfenomen, och under den romerska frånvaron har andra gjort jobbet.

Frågan om självförståelse och självbild är komplicerad. Det finns alltid en fara i att den som sitter på majoritetsförhållandet agerar ovist, där makten får tala snarare än förnuftet och välviljan. Så agerar Svenska kyrkan, historiskt och alltjämt, visavi både inomkyrkliga rörelser och andra samfund, och här finns somligt att be om ursäkt för. Men det måste också sägas, att den romersk-katolska kyrkans självbild är anmärkningsvärd, med konsekvenser som framstår som milt uttryckt besynnerliga.

Om Sverige inte alldeles skall förlora det lilla som finns kvar av kristen tro och identitet, så krävs nog att Svenska

kyrkan och Stockholms katolska stift tar varandra i hand och arbetar gemensamt. Allt annat vore ett historiskt misstag.